

4971
c. 2

F D G.
DISSERTATIONEM MEDICAM,
DE

156

VARIETATE
CIBORUM,

CONS. NOBILISS. ET EXPERIENT. FAC. MED.
IN REGIA ACADEM. UPS.

MODERANTE

VIRO NOBILISSIMO ATQUE GENEROSISSIMO

CAROLO à LINNÉ,

EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M:TIS SUEC. ARCHIATRO,
MED. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. SCIENT. PARIS. PETROPOL. UPSAL. HOLM. BEROL. IMP.
NAT. CURIOS. LOND. ANGL. MONSP. TOLOS FLORENT.
EDIMB. BERN. NIDROS. CELLENS. MEMBRO.

PUBLICÆ CENSURÆ SUBMITTIT,

STIPENDIARIUS STIEGLERIANUS,

ADOLPH. FRIED. WEDENBERG

HOLMENSIS,

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XIX. DECEMB.
MDCCLXVII.

HORIS ANTE MERID. SOLITIS.

UPSALIÆ,

LITTERIS JOHAN. EDMAN, REG. ACAD. TYPOGR.

D. D.

PROOEMIUM.

Quemadmodum omne Viventium genus ea natum est lege, ut moriatur, unde Vitam Seneca viam ad mortem persapienter appellat; ita omnia certe animantia cum metu quodam mortis nascuntur, hujusque usuram lucis tremula tanquam manu accipiunt. Nihil profecto tanti faciunt mortales, quanti vitam, pretiosissimum illud ac vere divinum naturæ munus, proptereaque ad propositam sibi metam haud properant, verum, tardius tanquam eundo, longiores anfractus & diverticula quæcunque & quærunt, & summo omnes studio præoptant, Sicut Sanitas illibata est vita, ita acerrimi mortis impetus sunt Morbi, ultimique, quod nos manet, fati totidem velut prodromi. Sanitas præstantissimum jure meritoque humanæ dicatur vitæ depositum, quippe quo felices ab infelicibus vere distinguantur. Humanum genus tot licet incommodis, a bello, morbis contagiosis, servitute, paupertate, luctu ex carissimorum funere vel damno, aliisque, quarum innumerus est numerus, calamitatibus, exortis misere eheu! vexetur; dum integra tamen & inconcussa permanserit valetudo, omnis ferendo fortuna vincenda est, validisque sustinenda humeris atque lateribus. Hinc quem omnium sæpe pauperrimum habemus, ubi sanitate gaudet ac firmo corporis robore, ditissimus, si quid video, verius prædicetur oportet, utpote qui splendidam aliorum miseriam, ipsiusque vel Caesaris vel Croesi ægrotantis fortunam

fortunam cum sua haud sane commutabit. Illa igitur Scientia, quam Diætam nominamus, inter summe necessarias utilissimasque merito numeranda est, quippe quæ sola vitam nobis prorogare, ac foedam morborum phalangem, ne erumpant, auspiciato prohibere poterit. Hinc mirari profecto subest, quod isthanc Scientiam, quæ bujus fundamentum vitæ felicitatis ponit, non omnes eodem nisu studioque didicerint, nec re ipsa solito diligentius exercuerint. At forte ratio in promptu est: nimirum Juvenes, etiamnum vegeti firmaque præditi valetudine, de humanæ sortis fragilitate ne somniant quidem, nedum serio cogitant, demum licet seniores debilioresque simul facti hæc querula jactent vota:

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos!
Iustum sanitati pretium statuere didicit fere nemo, nisi qui illam desiderat, morboque implicatur vehementi; neque tantopere quisquam suo gaudet ac letatur saniori statu, quemadmodum ille, qui ex morbo nuper pessimo gravissimoque convaluit. Quod si vivam omnes bujus cognitionem haberemus, quin multo mercareretur cautius atque prudentius, non equidem dubito. Miramur Principes sæpe potentissimos, hominesque ad summum honoris fastigium eVectos, de eodem, quod suam haud norint felicitatem, detrudi, ac præcipites tanquam agi; Hominem vero, unicum habentem corpus, suæ commissum curæ ac regimini, de statu sanitatis felicissimo, in interitum usque, immoderate id gubernando, præcipitare, nec re nec dictu inopinatum atque mirabile cuiquam obvenit. Idcirco nobis nunquam sat & abunde persuasum erit, Diæticam corporis ac sanitatis curam in omni vita apprime utilem esse ac necessariam.

§. I.

Vita in continuo est motu: nervi, fibræ atque humores corporis humani perenni motu agitantur. Siquidem vero omnis motus terit & detrit, ipsum facile destrueretur corpus, nisi novas indies particulas, loco detritarum, acquirendo, se suasque semper vires reficeret. Hinc necessitas cibi potusque; hinc exercitationis usus, quæ alimenta corpori applicabit, ac somni, qui assimilabit. Cibus varius omnino est, & longe diversissima dantur nutrimenta; Selectio itaque cibi sua se commendat necessitate. Permultum enim interest, utrum corruentem murum calce & argilla, an alia quacunque reficiamus materie. Animantibus, pro sua euique natura, propria præbuit cibaria sapientissimus rerum Conditor. Sic *Insectis* distinctis *singulare* tantum alimentum dedit, e. g. *Phalænæ Bombyci* folia *Mori*, *Papilioni urticario* folia *Urticæ dioicæ*; *Papilioni Brassicæ* folia *Brassicæ*, & sic in ceteris. Illis autem, quæ majora præstantioraque sunt animantia plura cibi genera concessit idem providum Numen, nempe *Pecoribus* Vegetabilia, *Ferisque* demum *Carnes*; *Homini* vero, præ aliis omnibus, ditissimum penum, ac culinam mirifice instructam large copioseque donavit; Is enim alimenta capit sua a *Pericarpis* carnosis & *Seminibus*, a *Radicibus*, *Caulibus*, *Foliis* & *Floribus*, ab *Animalibus*, *Avibus* denique & *Piscibus*. Quin *Americæ* incolæ *Serpentes* quoque *Boas* comedunt, quemadmodum *Australes* nonnulli *Ranas*

Ranas, Nos insecta Cancros, & Arabes Gryllos; immo vero etiam vermibus, Pholadibus, Ostreis ac Mutylis & Helicibus, uti notum est, vescimur, scilicet

*Non aër, non pontus, non terra denique cuncta,
Sufficiunt nostræ vix elementa gulæ.*

Quum tot igitur tamque varia cibi genera unum idemque efficere nequeant extractum, animalium licet partes in *Gelatinam*, vegetabilium vero in *Emulsionem* abire debeant, quam necessarius sit prudens ciborum delectus, vel me tacente, sat dilucide pater. Neque necesse est edisseri a nobis, quot jam dudum *ARS COQUINARIA* invenerit ciborum præparaciones, certe innumeras, ut ingerenda nempe palato gratiora, teneriora, mollioraque ac digestionem demum faciliora reddantur, idque imprimis per *exsiccationes, coctiones, affationes, elixationes, frictiones, tusiones*, & id genus alia, in quibus *Ars coquinaria*, novissimo hoc tempore, ingentes ac propemodum stupendos fecit progressus. Præparaciones ciborum longe plurimas existere, jam antea veteres haud dubie rati, multis referunt, quemadmodum, suo etiam ævo, teste *Apicio*, decarnabant, designabant, caraxabant, exossabant, carpebant, subcultrabant, concidebant, confringebant, terebrabant, trucidabant, furculabant, & quid non? At vero si resurgerent, scripta nostri temporis coquinaria visuri, hæc inter ac *Apicii de re Culinaria* libellum magis interesse, quam inter *Cubæ Hortum sanitatis ac Systema Naturæ*, nullo negotio essent deprehensuri. Cum itaque omnia corpori, in hominis restitutionem, ingerenda, sive species ipsas, sive præpa-

randi spectes modum, diversissima fuerint, nostrum utique erit, omni cura ac sollicitudine providere, ne parum hæc inspecta vel examinata ventriculo offerantur. Et cum omnia, quibus vescimur, secundum suam quodque naturam, in corpus agant humanum; ciborum selectionem, admodum necessariam, assidue maximoque opere commendandam arbitramur.

§. II.

Quandoquidem corpus humanum compositum magis, quam reliquorum est animantium, quo omnes fere ipsorum, saltem plurium, quoque peragat functiones, necesse est, ut infirmitatibus etiam pluribus obnoxium sit; quo enim corpus magis compositum, eo etiam celerius frangitur. Et insuper, quo major homini cibi potusque eligendi copia fuerit, hoc citius ille ac facilius nubem, quod ajunt, pro Junone, nocitura pro saluberrimis, arripere utique potest. *Plinius*, *Seneca*, alique veteres, quod homo frequentioribus, quam bruta, morbis laborat, in diversum & varie commixtum cibi genus omnem transferunt culpam, dicendo: *multos morbos multa fercula fecerunt*, & mentione demum facta infinitæ apparatus cibi morborumque varietatis, *coquos*, inquit, *numera*. Hinc veteres pariter, ac recentiores, *Annalium* Scriptores, gentium vel fortissimarum ruinam ac interitum e luxu, omnia effeminante, tanquam e suo derivant jugi puteo ac caurigine. Dubiam certe palmam *Themistocli* fecisset inclitus *Perfarum Xerxes*, ni copias in aciem duxisset, uti numero infinitas, ita emollitas plane, omni-
nique

mnique deperditas luxu. *Hannibalis* quoque milites
 multo se fortius gessisse credimus, ni Campana mar-
 cuissent luxuria, vino, scortis, epulis, per totam
 hiemem confecti. Et denique, nisi *Romanis*, sub au-
 spicio ductaque *Julii Caesaris*, olim fortissimis, luxu
 tandem dilapsa fuissent robora corporum animorum-
 que, *Gothis* forte, per vim quamcumque, haud facile
 superabiles fuissent, armis antea fere invicti. Quem-
 admodum igitur omnis ævi Historiarum Scriptores,
 quidquid gentium fractum sit debilitatumque, luxui
 id adscribendum putant; ita & Medici, quotquot pro-
 pe fuerint, multitudinem morborum, quibus jamdiu
 ingemuit humanum genus, innumeris ejus ferculis
 ac cibariis tribuisse videntur.

§. III.

Antequam vero longius progredimur, luxum
 ab ipsa ciborum varietate probe, uti fas est, discer-
 nere, vel saltem quid per luxum, funestissimum il-
 lud Reipublicæ ac universis gentibus malum, intel-
 lectum velimus, paucis disquirere lubet. LUXUS
 itaque id nobis dicendum, quod carum est ac pre-
 tiosum, & naturæ minus congruens. Veterum *Ro-
 manorum* luxuriam temporis istius eruditi verbis sat
 apertis definiunt optimeque de cribunt. Ita nempe
Plinius de *SERVILIO RULLO*: ad hanc, inquit,
 luxuriam seu potius insaniam accessit, ut solidum
Aprum Romanorum primus apponeret. *Athenæus*
 celebre recensens *CARANI* convivium, dicit uni-
 cuique convivæ integrum aprum appositum in qua-
 dratis lancibus auro præcinctis, argenteis jaculis
 transfixum. *Plutarchus* in vita *M. ANTONII* quo-
 que

que refert, in ejus culina cœnæ, tempore, octo fuisse apros, nec multis convivis paratos; unde *Juvenalis*: *Quanta est gula, quæ sibi totos ponit apros!* *Veteres* quippe *Romanos* luxu omnes, quotque novimus, gentes immane quantum vicisse constat: neque vero tam palato ac gustui placitura, quam potius rariora quævis & iusto carius einta præoptabant, nihil certe majoris, quam a remotissimis petitem terris, facientes. Hinc itaque *Petronius* in *Satyrico*:

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas renovata pennis,
Plebejum sapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque Aurata Syrtis;
Si quid naufragio dedit, probatur.

Quidquid enim quæritur, optimum videtur. Magni itaque pretii tum temporis fuit *Pavo Samius*, *Hædus Ambraccius*, *Attagene Phrygia*, *Grus Melica*, *Pelamis Chalcedonica*, *Muræna Tartesia*, *Asellus Pessuntius*, *Scarus Ciliceus*, *Pectunculus Chius*, *Ostrea Tarentina*, *Palma Ægyptiaca*, *Nux Tacia*, *Glans Iberica*. Quin etiam *ÆSOPUS* pater dicitur linguas avium, humana vocales lingua, cœnavisse. *VIDELIUS POLLIO* Murænas humana carne pastas apposuit. *HELIOGABALUS* Lusciniarum linguas, Pfitiaci capita, Gallorum cristas, Camelorum calcaria conviviis apposuit, teste *Spartano*; & 100 *Struthionum* una cœna, ad edenda cerebella, adhibuit, norante *Lampridio*. *PUBLIUS MIMUS*, postquam servitutem exuerat, sine Abdomine nulla cœna memoratur.

Sumen, Romanorum deliciae, usque adeo commune esse coeperat, ut usum hujus Legibus, quas dicunt, Sumtuariis, prohibere cogerentur, quum omne alias Suillum genus luxu, forte per totam regionem, deletum fuisset. *Sumen* vero triplex erat. 1. *Vulva Suis* gravidæ. 2. *Vulva Suis* virginis, seu sterilis. 3. *Vulva* uno die post partum exacta. Ad hæc accedit *Abdomen* cum ubere, uno die post partum occisa Suis, a fœtu non haustum. Hæc aliaque his gemina fœdissimi nomen luxus haud dubie merentur. Ab hoc vero alienus est hujus, quo vivimus, ævi luxus, quippe quem in *Thea*, *Coffea*, *Saccharatis*, *Vinis*, *Commestationibus* post cœnam in multam noctem, chordis Musicis, similibusque consistere novimus. Huc *Compotationes* suo etiam jure referantur, dum corpus permultis variisque inebriantibus, Mero scilicet, *Cerevisia*, Spirituque frumenti incalefcit, ac supra modum oneratur. Contra autem id omne cibi genus, quod varie licet præparatum ac diversissimum, e nostro tamen penu depromptum, aut parvo saltem emtum habeamus, perperam luxus nominari credimus. Quidquid enim ab altero comedamus, alterius parsimonia cibi tanquam compensatur. Neque vero luxum appellemus, si quis *Ribesia*, *Cerasa*, *Pruna*, *Melones*, *Poma*, *Pyra*, qualia suus ipsi hortulus suppeditat, apposuerit, aut e cella pecuaria *Lac*, *Butyrum*, *Casium*, *Lardum*, *Tomacula*, *Botellos* & denique *Isicia* depromserit; hoc enim, quantumvis multiplici, parabili tamen victu, non est, quod prohibeatur, unico licet cibo exsaturari queat. Nemo itaque exi-

stimet, me, varias commendando ciborum species, luxui, avitæ virtuti inimicissimo, vel tantillum indulgere.

§. IV.

Unaquæque gens sui plerumque basin alimenti a certo quodam genere habet. Sic Arabes *Dactylis* inprimis vescuntur, *Ægæi Caricibus* seu *Ficibus*; Persæ quidam *Pistaciis*; Europæi plerique *Cerealibus*, Lappones *Carnibus*, Sinus Persici incolæ atque Norvegi vitam *Piscibus* maxime sustentant. Hæc tamen simplicia varie præparantur, ut varium præbeant saporem. Plebeji autem ac ultimæ fortis homines in minori ciborum varietate ac apparatu acquiescere necessum habent, quemadmodum contra opulentiores suum magis variantem præparatumque appetunt victum. *Vegetabilia* minorem requirunt apparatus, quippe natura ipsa fructus maturatos efficit atque ad nutrimentum idoneos; *Olera*, *Radices* & *Caules* coctione tantummodo egent, qua, si paulo duriores fuerint, faciliores mollioresque reddantur. *Carnes* vero, ut gustui sint accommodatæ, diligentius ac majori cura præparandas; quis, quæso, nescit? crudis enim carnibus aut piscibus comedendis, perpaucorum, nisi fame dominante, asvescere possunt ventriculi. Non me quidem fugit, quod *Samogetis* parum referat, utrum carnes piscesque crudos, an coctos comedant, quin etiam ab Episcopo Aboënsium Reverendissimo D. D. *Menandro* accepimus, *Kalmuckenses* milites Anno MDCCXLII, Aboæ commorantes, equo rustici, nundinas celebraturi, in platea occumbente, corium cadaveri mox detraxisse, ac crudam
ejus

eius carnem post aliquot horas, ibidem devorasse. *Bartholinus* quoque in *Medicina Domestica*, pag. 244. hunc in modum scribit: *Grønlandi*, qui uuperis annis ad nos advecti optima valetudine fruebantur, quamdiu carnes crudæ ab iis comedebantur. Neque ignoramus *Hottentottas* carnes leviter supra prunas torrere, sæpissime vero crudas, ac inter duos tantum lapides contusas edere carnes. Sibi vero habeant isti, quidquid necessitas ac consuetudo ipsis suggerit alimenti; verum haud sciam, & valde equidem mirer, istine magis, quam alii phthisi laborent; ab ipso enim naturæ ordine observavimus, quod ne Simiis quidem hujuscemodi arriserit victus. Major saltem corporis motus in hoc requiritur vivendi genere, quo nomine Sedentariis atque Otiosis haud conveniens est cibus. Vario autem apparatu, nimirum exsiccatione, coctione, & præsertim assatione, palato gratæ ac utiles redduntur carnes, cum plurimis, quæ ex iis parantur, ferculis.

§. V.

In allatis modo diximus, Medicos morborum multitudinis causam in ipsam ferculorum multitudinem varietatemque conferre. Hanc ipsorum sententiam observationes sæpe multæ confirmare videntur, quippe quibus edocti novimus, **Eremitas** aliosque permultos debile morboque diutino enectum corpus, per simplicem tantum victum, ad occidentam usque senectutem sustentasse, quamobrem omnem fere ciborum varietatem, veluti pestem, fugiunt atque condemnant. Nondum memoria excidit simplex quidam nec callidi ingenii veteranus litterarum

rarum *Studiosus*, qui, aliquot ante annos, eandem hanc *Uptaliæ* servavit *Diætam*. Per totum nempe primum semestre *Halece* vescebatur, per secundum *Salmone*, ac per tertium denique *Carnibus*, immo vero etiam per quartum, mirabile dictu, *Caseo* atque *Butyro*. Neque tamen, id quod certissimum est, optima usus est valetudine. Ad me quod adinet, quorundam de ciborum varietate opinionem haud sine multa exceptione affirmandam opinor. Ut, quod res est, paucis dicam, aut omnia me fallunt, aut varia in prandiis cibaria plus hercle profunt, quam nocent, quemadmodum id fusius jam atque uberius exponam. Quod si ipsam intuemur naturam, omnium facile magistram, hanc in ipsa se **VARIETATE** jactare, nullo negotio animadvertimus. Illa enim in omnibus mutationis studiosissima est, ac varietatis amica. **Hiems & Æstas; Ver & Auctumnus;** Diluculum, Meridies ac Vesper alternis semet vicibus excipiunt. **Arbores, Herbas, Gramina, Muscos** varie & mirifice commixtos cernimus. **Insecta, Aves, Pisces,** aliaque diversissimi generis ac speciei animantia videmus. Quin & terra ipsa innumeris vestita est speciebus florum, quorum ne unum quidem alteri, sive colorem spectes, sive odorem amoenitatemque cogites, omnino similem judicaveris. *Fructus* terræ non uno eodemque anni tempore maturescunt. Immo nostra ipsorum *ætas*, qua animum ac corporis staturam, qua indolem & voluptates, mirum quantum nos variat atque immutat. Enimvero infra lunam omnia, maxima, minima, vicissitudini ac variationi sunt obnoxia

noxia. Puerulos videmus totos sæpe dies, multo sudore madentes, ludere, & quanquam subinde defatigati fuerint, nulla tamen lassitudo ludos impedit, quum eosdem variare didicerint. *Mathematicus* vero, qui sua in arte perardua subtilique, calculos subducendo, operose versatur, vespertino tempore perinde lassatus est, ac si totam ad aratrum diem sudasset; scilicet amant etiam alterna *Camenæ*. *Scenica Scripta*, tristibus ac lætis dulce commixta, per plurimas horas legere, aut recitatas exaudire, quis, quæso, gravabitur? At vero, ubi *Sacerdos* concionetur aut *Publicus prælegat Professor* de certo quodam, utilissimo liceat, argumento, tædium, intra horulæ unius, alteriusve spatium, multos longe maximum capit. *Concentus Musicus* usque adeo nos per totam sæpe diem delectat, ut secundis auribus summaque animi voluptate eundem exaudire queamus, dummodo alternat *Melodiam*; sin vero eodem tenore justo diutius continetur, vix humanæ tolerandus est patientiæ. Ita *Ventriculus* etiam comparatus est, qui jucundo utique cibo delectatur, si varius modo fuerit. Eligas velim suavissimam amygdalæ placentam, aut gelatinam, aut victum quemcunque opipare paratum, ea lege, cuiquam apponas, ut hoc, nec alio, per binas hebdomades cibo satiretur, videbis hunc primo cibi aspectu eò usque fastidientem, ut ipsum ne leviter quidem degustare velit, verum frustum potius mucidi panis præoptet. Eadem plane *Medicamentorum* est ratio, ut si unum idemque, paulo diutius, præscriperis ægro, e. g. *Rhabarbaram*

ram & Cort. Chinæ, & id genus alia, fastidium certe ac vomitus, vel primo obtutu, inmo nomine solo, ipsi moveatur. Physica nos docet Scientia, in vitrum, aqua, plena ac redundantia mensura, refer- tum, plures insuper Ducatos infundi posse; si Sal culinare, Sal Amoniacum, Nitrum &c. addatur, id quoque locum obtinet, quamvis antea ne aquæ quidem guttam capere potuit vitrum. Quum unico saturati cibo sumus, ut nihil fere amplius deside- remus, nisi plura suppetant fereula, de ceteris ta- men, ubi diversi fuerint generis, quidquam com- edere valemus: idcirco, carnibus ad satietatem usque comestis, placenta, jusculo, fructibus, bellariis, a- liisque denique dapibus epulari possumus. Ipsa ve- ro natura indicat, dum cibi amplius digerendi im- potens fuerit. Menstruum diversi esse generis vide- tur: Illo jam menstruo cibariis absorbito, quod hu- juscemodi victum solvere potest, satietas demum existit; Verum tamen natura plus in promptu habet menstrui, ubi plus nimirum variantis cibi accesserit. Hinc est, quod nonnulli e veteribus nostris Medicis opinati sint, Ciborum concoctionem ex ipsorum varie- tate oriri, aut ab heterogeneis luctam qua fieri inter Alcalinum & Acidum, aut fermentationem quandam, cibum crassio- rem in chylum bonum di- gerentem, quemadmodum ex farina panem illa di- gestibilem, sive ex ptisana bonum ac jucundi saporis potum efficit. Nemo fere nescit, nullum plane efficacius dari remedium pueris, chartarum lusui nimium quantum asvetis, quam si per aliquot conti- nuos dies, sine ulla alterius ludi vel otii intercape- dine

dine, cum iis ludamus, quo tandem venit, ut ipsos chartarum ita pertasum sit, ut easdem in posterum ne adspectu quidem suo dignentur.

§. VI.

Omne, quidquid in corpus agit humanum, in *olfactum* atque *gustum* agat necesse est, nempe *volatilia* in cerebrum, quæ quidem stimulant, non autem nutriunt; cerebrum enim a corporeo tantum nutritur. *Sapida* autem, qua Sapida in corporeum agunt. Verum ea inter *Sapida*, quæ alimenta præbent, humida numerantur ac sicca, acida & pingvia, dulcia denique ac mucilaginosæ, non vero amara, non stiptica, non acrida, nec denique falsa.

Omne profecto nimia dosi & abundantia noxium est, immo vel optimum quodque ac saluberrimum, ita quidem, ut in Medicina nihil cuiquam prius sit, nihil antiquius, quam ipsam quidem *dosi* rite, ut fas est, accurateque pernoscere. Ingerenda certe omnia, secundum suas quodque qualitates sapidas, in solida pariter, atque fluida agunt & nimia portione sanitati corporis non possunt non maxime nocere. Vinum, dulcissimum illud nectar, languidos atque torpentes, quasi ex orci faucibus excitat; nimia autem *dosi* suffocat & occidit. Potiora vero alimentata, secundum indolem ipsorum ac qualitatem, leviter jam perstringere, e re esse duximus.

AQUOSA. Hæc inter numerantur *Viridia Olera, Radices, Fructus*, uti *Poma, Pruna, Melones, &c.* Singula hæc fibras efficiunt laxiores, proptereaque corpus etiam segne reddunt, ac solidorum enervant robur. Hinc corpus bibulum factum, impu-

puram etiam aërem, nimis attrahit: Febres intermittentes & exarcebantes gignuntur. Exemplum hujus rei, uti domesticum, ita certissimum in Secretario quodam, cui *Elvio* nomen, habemus, qui, quod Cucumerum nimis avidus erat, Febri intermittente quotannis laboravit, usquedum eodem hoc morbo tandem periit. Sic, qui Melones nimis comederit, insequenti auctumno, sibi præcaveat necesse est, ne in Febrem intermittentem incidat, quippe multa hujuscemodi exempla suppetunt. *Aquosa* hæc fluida nimis diluunt, hominemque ad sterilitatem reddunt proclivem. Exp. Lobelius suo nos certiores fecit testimonio, Nobilem Anglum, qui cum unaquaque cœna oleracea comederet, nullos ex florentis ætatis conjugæ liberos procreasse, suo tamen monitu suafque ab oleraceis abstinentem, multa demum cara amoris pignora accepisse. Quin & quotidiana testatur experientia, eos, qui Theæ potu nimis utuntur, qua solida ac fluida, maxime debiles fieri, ita quidem, ut ventriculus suam desideret cibi appétitionem. ac corpus requiem, artusque tremuli omnino evadant.

SICCA vero, e. g. Nuces, panis ficcus, inprimis e cortice pini Dalekarlorum, ustulatæ *coffææ* potus &c. nimis roborando & exsiccando Fibras, constringunt, unde obstipationes Alvinæ, Marasmus, &c. Hinc caussa subest, cur Dalekarli, panem e cortice pini comedentes, bis saltem quavis hebdomade, jusculum cum copiosiori butyrò paratum haurire cogantur.

PINGUIA, e. g. *Oleum Olivarum, Butyrum, Lardum, Medullæ*, Fibras emolliunt, relaxant solida, appetitum tollunt, digestionem vitiant, transpirationem impe-

impediunt, acidum spontaneum admittunt, excitant
Hernias, dentes lædunt, noxia **Hystericis**, **Criticis**
Febribus, **Erysipelati**.

STIPTICA, pingvibus contraria, in **Diæta** ra-
 rius usurpantur, præter *Olivas* conditas, *Myristicas*,
 eundemque, ac *Sicca*, fere effectum habent, magis
 licet obstipantia fuerint.

ACIDA, e. g. *Lac acidum*, *Panis acidus* & **Acidum**
 in quocunque cibo, *Vina acida*, excitant acidum
 in primis viis, bilem frangunt, sanguinem resolvunt,
 corpus frigidum reddunt, dentes cariosos efficiunt,
 unde **Soda**, **Colica**, **Hysteria**, **Hypochondriasis**, **Melan-**
cholia, **Arthritis**, **Calculus**, & **Scirrhotitas Glandu-**
larum.

AMARA, Acidis opposita, Alcalina, in cibum
 non transeunt, naturæ adversa, uti sunt carnes ni-
 mis assatæ, aut putredine infectæ, quæ accendunt
 sanguinem, phlogoses inducunt, circulationem sangui-
 nis irritant, & **Febres putridas** facile efficiunt.

VISCOSA, uti omnia **Farinosa** non fermenta-
 ta, e. g. *Pultes*, *Pisces*, *Caricæ* &c. inviscant hu-
 mores, eorumque tarditatem efficiunt, unde **Pitui-**
ta, **Leucophlegmatia**, & tarditas totius corporis,
Ventriculi Anorexia, morbi etiam **Soporosi**.

SALSA, quorum in **Hyperboreis** hisce ter-
 ris major est copia, hiemali præsertim tempore,
 quum viridia fercula & inemtæ dapes, quantum
 sat est, haud suppetant. **Cibaria** enim, in primis e
 regno **Animali** petita, si diutius conserventur, sale
 utique condienda sunt. e. g. *Carnes salitæ*; *Pisces salsi*,
Haleces, *Gadi*, *Salmones* &c. Hæc nimirum apud
 nostra.

nostrates maxime communia sunt vulgi fercula; humores vero corporis Salfos efficiunt, gingivas rodunt, & œdematosos reddunt, immo membranas ipsas ossium vellicant, unde Rusticis Ischiaticus dolor, Scorbutus, Ulcera cacoëthica frequentissima.

DULCIA, uti *Lac dulce*, *Saccharata*, *Mellita*, *Chocolada*, aliaque permulta fercula, reddunt fibras corporis teneras & debiles; unde Nobiliores plectuntur & debilitantur, quemadmodum quotidiana docet experientia, & abunde constat ex carnibus Suum in America saginatorum fecibus Sacchari; adeoque enervant præsertim simul Salina.

ACRIA, Dulcibus opposita, pauca intra corpus admittuntur humanum, si excipiantur *Aromata*, *Sinapis*, *Nasturtium* aquaticum, *Armoracia* & *Alliacea*, quæ condimenta potius, quam alimenta, apud nostrates habentur. Hæc vero corrodunt ubique, rubefacientia, excoorientia, vesicantia, stimulantia & pellettia, ut vix, ac ne vix quidem, tanquam cibaria considerentur. Illis, qui hisce, tanquam cibi condimentis, nimis utuntur, membrana ventriculi villosa corroditur, unde tarditas digestionis ventriculi, & totum corpus quasi callosum redditur, undique enim derodunt, derosumque in cicatricem solidatur, unde homo ad omnia demum munia ineptus evadit, præterquam quod acre succum Alimentarem corrumpit, quod viscidum tamen erit: hinc macies totius etiam corporis haud dubie efficitur.

Perlubens equidem concedam, magnam vim esse *Consuetudinis*, naturæ ipsius amariæ, in quibusdam maxime gentibus, quæ a teneris inde simplicibus hisce
per.

perferendis asuevere. Nec unquam diffitebor, necessitatem, omnium magistram, gustum fortio- rem aliquando reddere posse, ejusque officinam ita cor- roborare, ut aliquanto diutius isthæc sustinere queant nonnulli. Id denique haud dissimulandum, quod ru- sticorum bajulorumque labor propemodum Hercules hæc vincere possit, quibus debiliorem corporis con- stitutionem omnino imparem judicaveris. Sin vero a potiori quidquam concludere liceat, facile dixerim, melioris nobiliorisque fortis ac conditionis homini- bus, utpote quos nec fames, nec servitus, nec a- liud denique necessitatis urserit telum, simplicissimam hanc Diætam prorsus inimicam esse, & supra quam dici possit, adversam. Immo vero si illas, hanc qui servaverint, gentes paulo curatius considerare veli- mus, sat utique patet, has, consuetudo licet, fames & labor quidquam effecerit, caractere, nescio quo, ab aliis omnibus, esse diversas. Eos omnes propi- us pervelim inspiciamus, qui in singulari quodam vivendi genere sine ulla degant varietate, hosque, tam animo, quam corpore, mirum in modum im- mutatos, mox erimus visuri. Sic Sartorem, Sutorem ac Hominem Litteratum, maxime qui inter char- tarum librorumque volumina, die nocteque Scientiis meditabundus invigilat abstrusioribus, ab ipso vultu, incessu ac corporis statura, ceteris omnibus digno- scere valemus. Ipse enim horum animus, indoles ac ingenium ita sensim permutantur, ut Eruditus, Miles ac Opifex suos quisque gestus in aliorum con- versatione habuerint, nec novum unquam vultum capere potuerint. Hinc est, quod Opulentiores No- bilio-

bilioresque, & Aulici imprimis, qui variis sese delectant otii ac exercitationibus, ceteros, tanquam pedantismo, uti dicitur, foede infectos, lato supercilio spernant ac dedignantur. Quin illi etiam hilares magis, alacres ac vividi, haud tamen Solidiores, merito habeantur. Proinde qui urbanæ vitæ, morumque commendabili elegantiaë omni nisu studuerit, id arbitretur apprime in omni vita esse utile, *ne quid nimis*; secus enim qui fecerit, corpus animumque rigidum habebit, durus ac pervicax propositi, ad internecionem usque tenax, ac corporis denique statura, instar hominis erit rudis atque plebeji. Haud dissimiliter res sese habet, si venticulum spectes; quippe variis advescat cibariis oportet, ut alacer & vigore plenus in suo sano servetur statu. Hinc *Hoffmannus*: Populi Septentrionales, qui, a teneris annis, repentinas mutationes sustinere coacti, minus, quam ceteri, in morbos incidunt, & facilius ab iis convalescunt. Quod si paucillum cujusque generis cibo immisceatur, haud unum idemque tanta adhiberi copia poterit, ut præcipuam quandam diathesin, vel discrasiam efficere queat. Quippe artium, quotquot fuerint, præstantissima est, modum, in quo omnis virtus, rerumque lineas non excedere, quas quidem si vel transversum ungvem transilieris, haud sane indemnis evades ac illæsus.

Medium tenere beati.

S. D. G.

